

ORSZÁGOS ALAPELLÁTÁSI INTÉZET

GONDOLATOK A HÁZIORVOSLÁSRÓL

CARDIOVASCULARIS PREVENCIÓ, MINT A HÁZIORVOSLÁS FŐ MÓDSZERE?

DR. BALOGH SÁNDOR

A XX. század második felétől, elsősorban a német nyelvterületen és eközben Magyarországon állami kezdeményezésre, részben szovjet minta alapján fokozatosan alakult ki Európában az alapellátás, hazánkban a körzeti orvosi rendszer és az alapellátás elkülönült szintjei. Számos párhuzamos változás eredményeként a 80-as években létrejött egy önálló diszciplína az általános orvoslás, a general practice és a tengeren túl a family medicine. Az önálló diszciplína alap gondolata a közösségi orvoslás, a család és egyén folyamatos ellátása, gondozása, mely utóbbi az általános orvoslás meghatározó munkamódszere. E szakterületen lehet leghatékonyabban és következetesen megvalósítani a prevenciót, ezért az általános orvoslásban az alapellátásban (PHC) kiemelt fontosságú a preventív szemlélet. Az általános orvoslás sajátos kérdéseinek kidolgozásával párhuzamosan kiemelt hangsúlyt fektettek mind Magyarországon, mind Európában a ma minőségbiztosításnak nevezett kontrollra és az ehhez is kapcsolódó, de a szakma alapját képező képzés, továbbképzés rendszerére.

Magyarországon a nyolcvanas évek reformkezdeményeit követően a rendszerváltás eredményezte a körzeti orvoslás haladó hagyományait és a nemzetközi gyakorlatot is ötvöző jogszabályi szinten is a házi-orvoslás létrehozását, mely jogszabály megalapozta és megindította a rendszer kiépülését.

A miniszteri rendelet egyértelműen meghatározta a házi-orvoslás kritériumait és különösen a gyógyító munka mellett az alábbi tevékenységeket írta elő: „A házi-orvos feladata: ...egészséges lakosság számára nyújtott tanácsadás és szűrés, ... egészségügyi állapotának ellenőrzése, orvosi rehabilitációja, ... az egészségnevelésben és felvilágosításban való részvétel.”

Az évtizedes hagyományok, a lakossági gyakorlat és szokások a feladat ellátását megalapozóan, valamint az alapellátás fejlődésének következményeként a Népegészségügyi programok végrehajtásában kiemelt szerepet kap a házi-orvoslás, az alapellátás. A kiemelt szerep fontossága önmagában, a szakterület meglévő

alkalmassága, jelenlegi eredményei nem elegendőek, hanem szükséges az elért eredmények mellett az alapellátás további alkalmassá tétele, hogy a kívánt eredmények és célkitűzések elérhetőek legyenek.

Különösen fontos ez a szív-érrendszeri betegségek vonatkozásában. Emiatt alapkutatásokat és vizsgálatokat szükséges folytatni. Azok eredményeit a finanszírozás, a szervezeti átalakítás, a minőségbiztosítás és oktatás területén egyaránt implementálni kell amely az eredmény elérését nagymértékben segítheti elő.

Cardiovascularis morbiditás

A **cardiovascularis morbiditás** meghatározó jelentőségére az alapellátásban már a praxisanalízisek adatai is utaltak (1. táblázat).

„Gyorsteszt” a cardiovascularis rizikószint meghatározására

A beérkezett 84 219 adatlapból 83 294 volt alkalmas statisztikai feldolgozásra (21, 22). A szűrővizsgálat nem és korcsoport szerinti eloszlása nem tükrözte hűen a 10 évesnél idősebb magyar népesség nem és korcsoport szerinti eloszlását. A fiatalabb korosztályok alul-, míg az idősebb korosztályok túl voltak reprezentálva. Annak érdekében, hogy az eredmények a lakosságra nézve reprezentatívnak tekinthessük súlyozást kellett végeznünk, hogy valamennyi nem és korcsoport kategória a tényleges eloszlásnak megfelelő arányban legyen képviselve a súlyozott mintában. A súlyozást a Központi Statisztikai Hivatal évkönyve alapján végeztük.

A betegek 47,3%-a férfi, 52,7%-a nő, átlagos életkoruk pedig $42,1 \pm 18,9$ illetve $45,6 \pm 19,1$ év volt. Egynegyedük (23,7%) tartozott a cardiovascularis rizikófaktort jelentő korosztályhoz (férfi ≥ 55 év, nő ≥ 65 év).

Az 5791 beteg életkorra jellemző morbiditási adatai a következők voltak 1986-ban:

1. táblázat

Praxisanalízis során nyert morbiditási adatok

Korcsoportok	12–20 év	21–40 év	41–60 év	>61 év
Betegségcsoportok	Korcsoportok betegségcsoportonként			
Csont	3,7%	36,4%	46,0%	16,9%
Neurózis	2,9%	38,6%	43,6%	14,9%
Hipertónia	0,4%	7,0%	39,6%	52,9%
Diabétesz	0,3%	6,1%	38,9%	54,6%
ISZB	0,3%	5,3%	35,6%	58,9%
Légút	23,8%	45,4%	21,5%	9,4%
	Betegségcsoportok korcsoportonként			
Hipertónia	0,8%	4,3%	25,6%	51,1%
Csont	5,2%	17,3%	19,4%	11,4%
Légút	57,4%	36,6%	16,5%	10,8%
Neurózis	2,3%	10,4%	11,2%	5,7%
ISZB	0,2%	1,5%	9,6%	23,8%
Diabétesz	0,2%	1,3%	7,8%	16,3%

2. táblázat

A rizikófaktorok gyakorisága súlyozott mintában, az orvosok megkérdezésén alapuló kérdőíves felmérés szerint

	Kockázati tényezők fennállása súlyozott minta	Összes %	Nő %	Férfi %	Szign.	ffi <55; nő <65	ffi ≥55; nő ≥65	Szign.
1	Életkor (férfiak 55 év, nők 65 év felett)	24	23	25	***			
2	Korai kardiovaszkuláris betegség a családi anamnézisben	24	23	25	***	24	23	*
3	Túlsúly (hasi típusú elhízás)	35	37	33	***	32	46	***
4	Dohányzás	29	22	36	***	32	20	***
5	Mozgásszegény életmód	38	41	34	***	33	56	***
6	Diszlipidémia	23	23	24	***	19	39	***
7	Ismert mikroalbuminuria	3	3	3	NS	2	5	***
8	Enyhe-, középsúlyos magas vérnyomás (140/90 Hgmm és 180/110 Hgmm között)	41	41	41	NS	33	71	***
9	Cukorbetegség	12	12	13	**	9	25	***
10	Súlyos hipertónia, ha a vérnyomás ≥180/110 Hgmm	5	5	5	NS	3	11	***
11	Koszorúér betegség, ISZB, korábbi AMI vagy bypass műtét, PTCA	11	10	11	***	5	30	***
12	Korábbi stroke vagy TIA	4	4	4	**	2	12	***
13	Igazolt ateroszklerózis, perifériás érbetegség	6	6	6	**	2	17	***
14	Célszervkárosodás (pl.: balkamra hipertrófia, proteinuria, retinopátia)	7	7	7	NS	4	17	***

* p<0,5; **p<0,01; ***p<0,001

Rizikófaktorok

A megjelölt rizikófaktorok gyakorisága a teljes súlyozott mintában, illetve megoszlásuk nem és kor szerint a következő értékeket mutatta:

Az oki rizikófaktorok a súlyozott minta 25–50%-ában fordulnak elő, a szervkárosodások és a manifeszt vascularis betegség gyakorisága pedig 5–15% között mozog. A paraméterek nemek szerinti megoszlása többnyire a férfiak számára kedvezőtlen, kivételt jelent a túlsúly és a mozgásszegény életmód. Másfelől, a dohányzást kivéve, valamennyi vizsgált faktor szignifikánsan gyakoribb ≥ 55 éves férfiak és ≥ 65 éves nők körében, mint az ennél fiatalabb korosztályokban (a dohányzás szignifikánsan gyakoribb a fiatalabb korosztályokban).

Rizikószintek

Az önmagában rizikófaktorot nem jelentő életkorú

korosztály létszáma a súlyozott minta 3/4-ét tette ki. Ezen belül 2/3:1/3 volt a kis vagy bizonytalan, illetve a fokozott rizikójú betegek aránya. Utóbbi csoportban ugyancsak 2/3:1/3 arányú volt a rizikófaktorok halmozódását mutató paciensek illetve a manifeszt vascularis betegségben/diabetesben/extrem hypertoniában szenvedők megoszlása.

Az idősebb (≥ 55 éves férfiak és ≥ 65 éves nők) korosztály az összes beteg 1/4-ét tette ki. A csoport 90%-ának fokozott volt a cardiovascularis rizikószintje, ezen belül pedig 1/3:2/3 arányú volt a rizikófaktorok halmozódását mutató paciensek illetve a manifeszt vascularis betegségben/diabetesben/extrem hypertoniában szenvedők megoszlása.

Feltűnő, hogy a két életkor szerinti alcsoporton belüli arányokat tekintve egyik rizikószint esetében sem mutatkozik markáns különbség a nemek között. A népes-

3. táblázat

Az egyes rizikószintek gyakorisága súlyozott mintában, az orvosok megkérdezésén alapuló kérdőíves felmérés szerint

Következtetés	Összes	Férfi <55 év	Nő <65 év	Férfi ≥ 55 év	Nő ≥ 65 év
9–14. kockázati tényezők bármelyike fennáll: emelkedett kockázat	22 735 27,3%	4 644 5,6% (16%)	5 829 7,0% (16,8%)	6 445 7,7% (61,7%)	5 816 6,9% (62,6%)
1–8. pont közül legalább 3 fennáll: emelkedett kockázat	18 502 22,2%	5 885 7,1% (20,3%)	7 203 8,6% (20,8%)	2 823 3,4% (27%)	2 590 3,1% (27,9%)
1–8. pont közül legfeljebb kettő áll fenn: bizonytalan mértékű kockázat	24 494 29,4%	10 668 12,8% (36,8%)	11 834 14,2% (34,2%)	1 128 1,3% (10,8%)	836 1,0% (9,3%)
egyetlen kockázati tényező sincsen: nincs kockázat	17 561 21,1%	7 779 9,3% (26,8%)	9 722 11,7% (28,1%)	44 0,05% (0,4%)	16 0,02% (0,2%)
Összesen	83 294 100%	28 976 34,8% (100%)	34 590 41,5% (100%)	10 440 12,5% (100%)	9 285 11,1% (100%)
		63 566 76,3% (100%)		19 725 23,7% (100%)	

A rizikófaktorok mérésen alapuló gyakorisága nem reprezentatív mintán

Rizikófaktor		Ffi			nő			gyakoriság a populációban
		<55	>55	összes	<65	>65	összes	
Nic	0	12,5%	16,4%	28,9%	31,1%	9,7%	40,9%	69,8%
	poz	9,3%	7,7%	17,0%	9,4%	0,7%	10,1%	27,1%
		21,9%	24,1%	46,0%	40,5%	10,4%	50,9%	
DM	0	18,3%	17,5%	35,8%	34,6%	7,8%	42,4%	78,3%
	poz	5,4%	4,4%	9,8%	5,7%	2,7%	8,4%	18,2%
		23,7%	21,9%	45,6%	40,4%	10,5%	50,8%	
BMI	<30	15,8%	17,5%	33,4%	29,6%	7,5%	37,1%	70,5%
	>30	6,0%	6,6%	12,7%	11,1%	3,0%	14,1%	26,8%
		21,9%	24,2%	46,1%	40,7%	10,5%	51,2%	
RR	<140	13,6%	12,0%	25,6%	25,3%	4,3%	29,5%	55,1%
	>140	8,0%	11,7%	19,7%	14,9%	5,4%	20,3%	40,1%
		21,5%	23,8%	45,3%	40,2%	9,6%	49,8%	
Chol	<5,2	7,7%	6,1%	13,8%	13,6%	2,7%	16,3%	30,1%
	>5,2	14,1%	16,3%	30,4%	27,8%	8,1%	35,9%	66,3%
		21,8%	22,4%	44,2%	41,4%	10,7%	52,2%	

ségre vetített arányok különbözősége inkább a nemek életkor szerinti létszámának az eltéréséből látszik adódni.

A teljes súlyozott mintában, amely az alább felsorolt korlátokkal közelítőleg reprezentatívnak tekinthető Magyarország 10 évesnél idősebb lakosságára vonatkozóan, 50–50% volt az alacsony-bizonytalan illetve az emelkedett kockázatú részvevők aránya.

A nagy rizikójú beteg

Rizikófaktor-positív a népesség 79%-a, ennek részeként pedig az önmagában is fokozott rizikószintet jelentő rizikófaktor(ok)kal rendelkezik a népesség 27%-a. Az egyes, bizonyítottan fokozott rizikószintet jelentő rizikófaktorok a magyar népesség 2–12%-ában fordulnak elő, akik összességükben a rizikófaktor pozitív népesség 10–30%-át jelentik, és akiknél bármely vizsgált rizikófaktor alcsoportonként 35–45%-os átlagos gyakorisággal lehet jelen. A fokozott rizikójú betegeknél átlagosan 4 rizikófaktor fennállása kalkulálható. Ebben a populációban egy-egy rizikófaktor átlagosan több beteget érint, és egy betegre vetítve több rizikófaktor fennállását jelenti, mint ami a rizikófaktorokkal rendelkező populáció egészét jellemzi. A magyar fokozott rizikójú populáció körében, amelyik a népesség 27,3%-a, a cardiovascularis halálozás éves incidenciája nagy valószínűséggel meghaladja a HOPE-vizsgálatban [28] mért 1,9%-os értéket. Ezen népességcsoportban fentiek alapján évente 40–45 ezer cardiovascularis eredetű haláleset bekövetkezése prognosztizálható.

Coronaria-rizikóbecslés a háziorvosi praxisokban

A betegek összetétele, a rizikófaktorok mért adatainak átlaga igen jó egyezést mutat a „gyorsteszt” súlyozott mintán kapott, de nem mérésen alapuló adataival. 42 701 beteg körében a mérhető és változtatható rizikófaktorok gyakorisága a következő volt:

Rövid visszatekintés az egészségügy történetére

Az általános orvoslás történelmileg meghatározott és igen változatos képet mutat a kor és a hely függvényében. Fejlettebb kultúrákban, működő egészségügy részeként is jelentősek a különbségek az egyes országok között. A hazai alapellátás fejlesztésére irányuló, szükséges és lehetséges „változásmenedzselés” célszerű stratégiájának kialakításához a folyamatokat a egészségügy történelmi beágyazottságában és a jelen európai minták tükrében mutatjuk be.

Az egészség a WHO 1946-os definíciója szerint a teljes fizikai, szellemi, szociális jólét állapota, amelyet a természeti, társadalmi, gazdasági, ill. egészségügyi, a kultúra, az orvostudomány állapota határoz meg..

Az egészségügy feladatai az alábbiak:

- az ártalmas környezeti hatások kiküszöbölése;

- a fertőző betegségek leküzdése, megelőzése;
- gyógyító-megelőző ellátás;
- következtetések levonása; a prognosztizáláshoz szükséges nyilvántartási feladatok ellátása.

Az egészségügy történetét röviden összefoglalva az alábbi jellemzők emelhetők ki koronként:

Ókor: az állami feladatvállalás az orvosok személyéhez kötődött; a **kínai** orvosokat az állam alkalmazta; **Görögország.** A mai egészségügy ókori alapjait rakták le. Hippokratész ie. IV. sz.; **Róma** állami feladatnak tekintette az orvostképzést és kórházak létesítését;

Középkor: kisebb volt az állami feladatvállalás; az első igazgatási feladat a járványok terjedésének hatósági eszközökkel való megakadályozása volt;

Feudalizmus: az eü. ellátás és az orvosképzés egyházi feladat volt; kórházi ellátást is az egyház szervezte (egyházi kórházak), helyileg is összekapcsolódtak a szegénygondozás és a beteggondozó intézmények együtt voltak; a társ szegény és gazdag rétegei más-más ellátásban részesültek;

XIX. század: Hazánkban 1876-ban megszületett az első egészségügyi törvény; ekkor igen fejlett volt az ellátás Nyugat-Európához képest is; kórházaink legtöbbje is ebben a században épült;

Az 1876. évi tv. az egészségügyi intézmények felett a felügyeletet a BM gyakorolta; a megyei önkormányzatok tisztiorvosi feladatokat; a helyi önkormányzatok végrehajtási feladatokat végeztek;

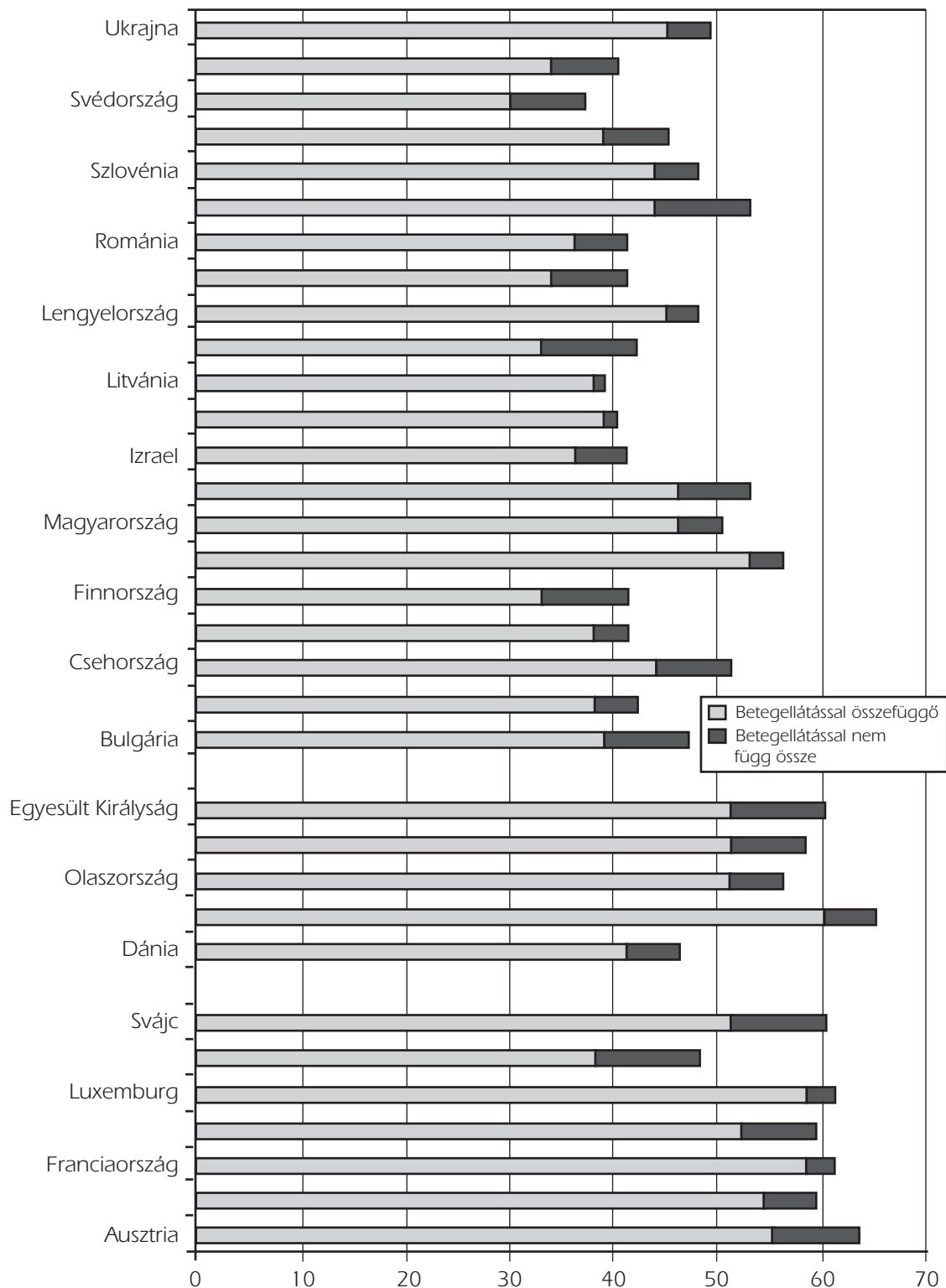
5. táblázat

A házi orvosok helyzete az európai egészségügyi rendszerekben: foglalkoztatás, finanszírozás, kapuőri szerep, betegregisztrálás (1993)

Ország	magán praktizálás részesedése %	finanszírozási rendszer	kapuőri funkció	betegregisztrálás
Nemzeti Egészségügyi Szolgálat				
Dánia	100	Cap+Ffs	van	van
Finnország	2	Bér	nincs	nincs
Görögország	30	Bér (saját: Ffs)	nincs	nincs
Izland	25	Bér+Ffs (saját: cap+ffs)	van	nincs
Olaszország	98	Cap	van	van
Norvégia	58	Ffs (alkalmazott státuszban)	van	nincs
Portugália	1	Bér	van	van
Spanyolország	4	Bér	van	van
Svédország	1	Bér	nincs	nincs
Egyesült Királyság	99	Cap+Ffs	van	van
Társadalombiztosítás				
Ausztria	99	Ffs	nincs	nincs
Belgium	97	Ffs	nincs	nincs
Franciaország	97	Ffs	nincs	nincs
Németország	100	Ffs	nincs	nincs
Írország	91	Cap	van	van
				(alacsonyabb bevétel)
Luxemburg	98	Ffs	nincs	nincs
Hollandia	93	Cap+Ffs	van	van
Svájc	99	Ffs	nincs	nincs
Törökország	3	Bér	nincs	nincs
Volt kommunista országok				
Belorusszia	0	Bér	nincs	nincs
Bulgária	1	Bér	nincs	nincs
Horvátország	0	Bér	van	nincs
Csehország	33	Bér (saját: Ffs)	nincs	nincs
Észtország	1	Bér	nincs	nincs
Magyarország	12	Bér (saját: Cap/Ffs)	nincs	nincs
Lettország	3	Bér	nincs	nincs
Litvánia	0	Bér	nincs	nincs
Lengyelország	0	Bér	nincs	nincs
Románia	6	Bér	nincs	nincs
Szlovákia	83	Ffs	nincs	nincs
Szlovénia	1	Bér	van	van
Ukrajna	0	Bér	nincs	nincs

Cap. = Capitáció, Ffs = fee for service

A háziorvosi munkaórák száma hetenként az európai országokban

1. ábra

1908-ban létrejöttek a közegészségügyi szolgálatok; feladatuk a szegénygondozás, az elmebeteg-gondozás, árvagyerek-gondozás, köztisztaság stb. volt;
A két világháború között: leállt a fejlődés; kialakult

a társadalombiztosítási-rendszer, de a lakosság 30%-át érintette, akinek nem volt biztosítása, annak szegény-ségi bizonyítvánnyal kellett igazolnia a rászorultságot;
A II. világháború után: szemléletváltás; az Alkot-

mány védte a „dolgozók egészségét” (a tsz-tagokra, háztartásbeliekre nem terjedt ki); az egészségügy megszervezése állami feladattá vált;

- az egészségügyi igazgatás központi szerve az Egészségügyi Minisztérium volt: irányította az orvosi egyetemeket, szakellátási intézeteket, az Országos Mentőszolgálatot és a KÖJÁL-t (megyei szinten állomás, járási szinten szolgálat volt); a KÖJÁL járványügyi feladatain túl ellátta a talaj- és levegőszennyeződés elleni védelmet, a vizek tisztaságát óvta, szűréseket végzett, védőoltásokat adott stb.
- A centralizált igazgatás azt jelentette, hogy a döntéseket az Egészségügyi Minisztérium hozta, az orvosokkal nem működtek együtt, a megyei szervek végrehajtók voltak, a helyi tanácsokat kihagyták a rendszerből.

A „változások” korában: 1988. TB Alap levált a költségvetésről (TB-, nyugdíjjárulék + állami hozzájárulás + önálló gazdálkodás); **1989.** Szociális és Egészségügyi Minisztérium alakulása; 1990 Rendszerváltás, Népjóléti Minisztérium; **1991.** ÁNTSZ; **1991.** TB Alap Nyugdíjalap + Egészségbiztosítási Alap (állampolgári jog helyett, biztosítási alapra került az ellátás); **1992.** Háziorvosi szolgálat (szabad orvosválasztás, kapitáció szerinti finanszírozás); **1994.** Orvosi és Gyógyszerész Kamara; 1998. Egészségügyi Minisztérium és Szociális és Családügyi Minisztérium.

MA: még mindig nincs kielégítő eredmény; **fontos kérdés a hatékonyság,** a változást az egészségjavulás függvényében kell vizsgálni; egészségvédelmi programok, szociális medicina, természetgyógyászat megjelenése, elterjedése jellemzi napjainkat

Általános orvoslás sajátosságai, Európai kitekintés

Az általános orvoslás funkciójának egyik legáltalánosabb definíciója: „Összefoglalva, az általános orvoslás: kuráció a test, a lélek és a környezeti hatások metszéspontjában (Ágh). Egyfajta sajátos, általános orvosi gondolkodásmód, szintézis teremtő képesség szükségeltetik, az egyes diszciplínák (belgyógyászat, gyógyszerstan, sebészet stb.) között. Igaz ez egyrészt, az orvosi szakágazatok tudásanyagára. Másrészt, a jó háziornosnak tudnia kell menedzselni betegét, az egészségügy útvesztőiben: koordináló funkció. Ez feltételez kellő rálátási képességet, az egészségügyi ellátás folyton változó rendszerére. Hogy mennyire összetettek az alapellátás feladatai, bizonyítja az a tény is, hogy Európában nincs két egyforma alapellátási struktúrájú ország. Az európai sajátosságokat mutatja az 1. táblázat és az 1. ábra. Egyébiránt, a jelenleg működő hazai egészségügyi hierarchiában, az alapellátás orvosa

dolgozik a leggazdaságosabban, ugyanis a legnagyobb betegcsoportot látja el a legkisebb ráfordítással”.

Az alapellátás és az általános orvoslás alakulása Magyarországon

Praxisanalízis, minőségfejlesztés jellegű törekvések a körzeti orvosi munkában

A rendszerváltás előtti utolsó évtizedben a körzeti orvosi munkára fókuszáló vizsgálatokban és elemzésekben számos olyan elem bukkant fel, amelyik napjainkban, vagyis 20 évvel később, az orvosi munka nélkülözhetetlen feltétele vagy éppen rendező elve.

A praxisanalízisekben megfogalmazódik a **minőségbiztosítás** iránti igény: a prospektív adatbázis, az összehasonlításra alkalmas *standardizált adatok*, köztük a *morbiditás feltérképezése, az objektív elemzés* mind az explicit, evidencia-alapú döntéshozókészítő szemlélet előfutárainak tekinthetők. A hipertóniás betegek gondozásának minőségét vizsgáló adatelemzések nyomán következtetésként pedig ma már részben megvalósult elvárásokat fogalmaztunk meg: az egységes kezelési elveket rögzítő *kezelési útmutatók* kidolgozásának és a *tevékenység monitorozásának* az igényét [3., 5.]. Igényes elemzés tárgya lett a körzetben folyó **medikusoktatás** folyamata is [15., 16.]. Az **irányított betegellátásról** már 1987-ben is szó esik [2.].

Vállalkozó háziornosok a rendszerváltás után: az alapellátás kihívásai

1995-ben a vállalkozó háziornoslás kialakulásának jellemző mennyiségi trendjeit ismételtelen elemeztük a társadalombiztosítás adatainak segítségével 1992-től [7., 8., 9.].

1999-ben már közel évtizednyi, számítógépes adatbázisokban rendelkezésre álló adatokra lehetett támaszkodni. A finanszírozást illetően meg lehetett állapítani [10], hogy a háziornos finanszírozás összegkerete 1991-hez képest 1992–1993-ban jelentős mértékben növekedett, majd a növekedés mértéke 1995-től csökkent, és évente jelentős eltéréseket mutatott. A működő finanszírozási keretek változása az egészségügy többi szektorához hasonlóan nehéz helyzetbe hozta a háziornos ellátást is, a kezdeti kedvező pozíció megszűnt. A finanszírozás problémáit tovább nehezítette a szabályozás ellentmondásos változása is. A növekvő kiadások eredményeként mindennemű megtakarítás lehetősége elveszett. A háziornos ügyeleti rendszer [11] jobbára működőképes, de nem ellentmondásoktól mentes.

Egyre nyilvánvalóbb volt másfelől, hogy nem határozható meg sem olyan *működési paraméter* (pl. betegforgalmi adatok), amely a háziornos teljesítmény

minőségének az objektív jellemzésére alkalmas lenne [12., 13], sem pedig olyan *optimális feltétel* (pl. körzetlélekszám), amelyik egyértelműen maximális teljesítményt tenne lehetővé [8].

Tendenciák rajzolódnak ki, amelyek közül az egyik a körzeti majd a háziiorvosi praxisok számának a

Év	1960	1975	1990	2000	2002
Praxisok száma	3282	4068	4632	4844	6858

folyamatos növekedése [9], ami az elmúlt 4 évtizedben a következőképpen alakult:

Egy másik, az ellátás minőségét mindenképpen ked-

6. táblázat

A háziiorvosok kuratív és preventív aktivitásának szintjei Európában

	A c	B c	C c	D d	E d	F d	G d	H d
Nyugat-Európa								
Ausztria	2,95	2,11	2,88	1,59	1,58	1,2	1,64	0,29
Belgium	3,01	2,49	2,78	1,38	1,32	1,61	1,63	0,14
Dánia	3,49	2,82	2,88	1,31	1,26	1,77	1,45	0,14
Finnország	3,00	3,46	2,46	1,56	1,44	1,95	1,82	0,4
Franciaország	3,08	2,01	2,99	1,22	1,16	1,44	1,48	0,23
Németország	2,82	2,22	3,02	1,7	1,79	1,26	1,54	0,26
Görögország	2,47	1,99	2,59	1,29	1,24	1,05	1,25	0,28
Izland	3,1	3,19	2,77	1,62	1,35	1,65	1,63	0,47
Írország	3,48	2,49	2,96	1,58	1,4	1,74	1,7	0,12
Olaszország	3,08	1,44	2,61	1,37	1,35	1,38	1,47	0,17
Luxemburg	2,63	2,16	2,68	1,26	1,17	1,09	1,24	0,11
Hollandia	3,67	3,1	2,44	1,35	1,15	2,19	1,31	0,05
Norvégia	3,28	3,05	3,03	1,33	1,27	1,81	1,53	0,5
Portugália	3,22	1,74	2,71	1,74	1,37	2,05	1,94	1,09
Spanyolország	3,2	1,77	2,43	1,75	1,69	1,16	1,43	0,18
Svédország	2,83	2,83	2,75	1,39	1,31	1,41	1,33	0,27
Svájc	2,88	2,93	2,94	1,58	1,46	1,62	1,79	0,21
Egyesült Királyság	3,51	2,83	3,06	2,17	1,62	2,37	1,94	0,66
Átlag	3,12e	2,41e	2,75e	1,54e	1,42e	1,57e	1,57e	0,3
Kelet-Európa								
Bulgária	1,74	1,12	2,2	1,64	1,25	1,12	1,35	0,53
Horvátország	3,14	1,77	2,81	1,31	1,15	0,98	1,26	0,44
Csehország	2,28	1,66	2,39	1,45	1,27	1,00	1,24	0,07
Észtország	2,06	1,29	2,55	1,56	1,21	1,14	1,36	0,49
Magyarország	2,75	1,38	2,81	1,58	1,22	0,98	1,24	0,57
Lettország	1,96	1,58	2,57	1,58	1,19	1,56	1,67	0,11
Litvánia	1,71	1,1	2,4	1,37	1,26	na	1,5	0,21
Lengyelország	2,27	1,34	2,56	1,76	1,28	1,1	1,4	0,33
Románia	2,36	1,8	2,34	1,45	1,16	1,24	1,27	0,99
Szlovákia	2,14	1,42	2,3	1,22	1,2	0,94	1,09	0,15
Szlovénia	2,87	1,99	2,41	1,22	1,17	1,02	1,17	0,42
Ukrajna	2,05	1,76	2,55	1,32	1,17	1,16	1,31	1,8
Átlag	2,24	1,52	2,49	1,45	1,21	0,99	1,34	0,63

- a A: első találkozás egészség problémákkal
 B: orvosi technológiák alkalmazása
 C: betegségmenedzsment
 D: rendszeres vérnyomásmérés
 E: rendszeres koleszterin mérés
 F: rendszeres kenetvételezés
 G: rendszeres emlővizsgálat
 H: egészségnevelő tevékenység

A felmérésben törökországi és izraeli adatok is vannak, mert a WHO európai régiójához tartoznak. Az elemzésből Izrael kimaradt, mert nem Európában van és más hatások érték az egészségügyi rendszerének fejlődését. Törökország kimaradt

a kelet-európai blokkból, mert nem volt azok politikai rendszerének befolyása alatt.

- b Értékek 1 (alacsony)-tól 4 (magas)-ig
 c Értékek 1 (alacsony)-tól 3 (magas)-ig
 d Értékek 1 (alacsony)-tól 3 (magas)-ig
 e Szignifikáns eltérés

vező irányba befolyásoló folyamat az *oktatás* láncolatának a kialakulása: nemcsak a háziorvos oktatja az orvostanhallgatót [15], hanem a háziorvos maga is egyre szélesebb körben alanya az oktatásnak: mind nagyobb körökben a szakorvosok aránya [7], és a pontszerző postgraduális képzés is regulárisan történik. [17]. A *minőségbiztosítás* [6.] konkrét megfogalmazást nyert, és összefoglalásra kerülhetett a háziorvoslás elő évtizede [19].

A háziorvoslás továbbfejlesztésének a lehetősége: a prevenció

A háziorvosok között nemcsak az egészségügyi rendszerhez történő illeszkedés szervességét jellemző feladatok (kapuóri szerep, betegregisztráció), hanem a szakmai munka lehetséges profiljai terén is (kuratív, preventív betegellátás) markáns különbség mutatkozik Európa-szerte.

Magyarországon 2001-ben fogalmaztuk meg és publikáltuk [20] a háziorvoslás továbbfejlesztésének lehetőségeként a *primer és szekunder prevenció tevékenységének szerves felépítését*.

A cardiovascularis prevenció az alapellátásban

A gazdasági fejlődés és a társadalmi berendezkedés történelmi folyamatának egyes szakaszai az adott korra

jellemző sajátosságokkal rendelkeznek. A humán közösségek egészségi állapota és az uralkodó betegségek összetétele is koronként különböző. A Világbanknak az egészségi állapotok különbözőségére vonatkozó adatai szerint pl. napjainkban Angliában a harmincasok egészségi állapota döntően a jövedelmi- és a lakásviszonyaikkal áll összefüggésben [30]. A GDP és a várható élettartam az EMU-ban 20 ezer USD és 78 év (2002), míg Magyarországon 4,5 ezer USD és 72 év (2001) ugyancsak a Világbank adatai szerint.

A szív-és érrendszeri betegség az ipari társadalmak új keletű epidémiája

A cardiovascularis morbiditás és mortalitás alakulása is összefügg a gazdasági és szociális környezet változásával. Az egészségi állapotnak ezen epidemiológiai kimutatható változásai, együttesen a következményes demográfiai változásokkal segítenek feltárni az ischaemiás cardiovascularis betegségek alapvető okait.

A cardiovascularis betegségek eltérő összetétele és gyakorisága a világ különböző részein jól tükrözi a genetikai hajlam és a markáns környezeti változások közötti kölcsönhatást. A környezeti változások jórészt az urbanizációt és a fokozódó jólétet jelentik sok egyéb, már a gyerekkorban érvényesülő, életmódot befolyásoló tényezővel együtt.

Az epidémia a népesség keresztmetszetében ábrázolva piramis alakzatot mutat [24]: az USA statisztikái

Fázisok	Elnevezés	Cardiovascularis halálozás aránya az összhálózson belül	Cardiovascularis halálozás aránya az összhálózson belül	Földrajzi régió a 90-es években
1. várható élettartam <30 év	A fertőző és örökletes betegségek korszaka	Rheumás szívbetegség, cardiomyopathia (pl.: Chagas kór)	5–10%	Afrika, Dél-Amerika és Dél-Ázsia egyes régiói
2.	A fertőző pándémiák csökkenésének korszaka	1. fázis + hypertoniás szívbetegség, vérzéses szélütés	10–35%	Afrika, Dél-Amerika Észak-Ázsia egyes régiói
3.	A degeneratív és a saját magunk által előidézett betegségek kora	Koszorúér-betegség, ischaemiás szélütés, peripheriás érbetegség, 55 éves kortól	36–65%	Kelet-Európa
4. várható élettartam >70 év	A késleltetett degeneratív betegségek kora	Cardiovascularis betegségek idősebb korban	<50%	Észak-Amerika, Nyugat-Európa, Új-Zéland
5. várható élettartam <60 év	A szociális rendezetlenség és az egészségromlás kora	Rheumás szívbetegség, ischaemiás és hypertonia betegség fiatal korban	35–55%	Oroszország

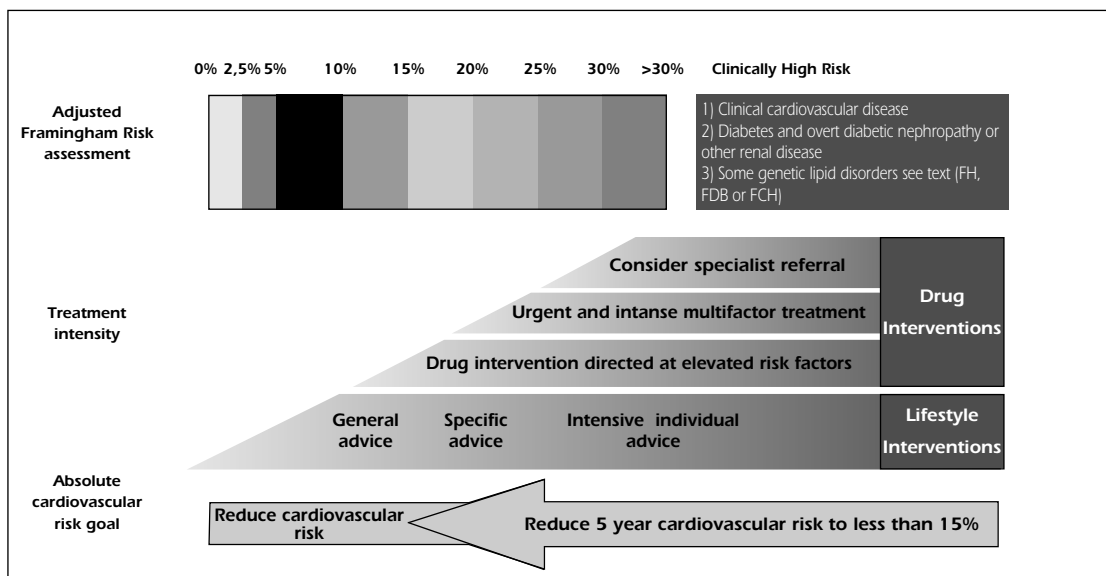
[25] szerint a rizikófaktorok a népesség 30–75%-át érintik (mozgásszegény életmód, helytelen táplálkozás, dohányzás, hipertónia, magas vérzsír szint). A rizikófaktorok halmozódását mutató populáció képezi a piramis következő lépcsőfokát. A metabolikus szindróma prevalenciája az USA-ban ~20%, betegség továbbfejlődését illetően a legnagyobb veszélyt jelentő diabétesz pedig folyamatosan növekvő tendenciát mutat: 1998-ban 6,5% volt. Ez utóbbiak már a piramis csúcsát jelentő, legnagyobb rizikószintű csoporthoz tartozik csak úgy, mint a manifeszt cardiovascularis betegségben szenvedők (CHD 5%, PAOD 4%, Szélütés, HF 2–3%, ESRD 1%). A betegek egyharmadánál több szervi lokalizáció is kialakul [26]. Szívizominfarktus után minden 5. esemény szélütés, és fordítva [27].

A szív- és érrendszeri betegségek kockázata Magyarországon

A legfrissebb hazai egészségfelmérést a Magyar Gallup Intézet végezte 2000-ben (OLEF-2000)[31], 7000 fős reprezentatív mintán, 5503 lakos válaszainak adatait értékelve. A hazai mortalitási és morbiditási adatokat illetően a következők olvashatók: „A halálzási statisztikák tükrében más európai országokéval összevetve a magyar lakosság egészségi állapota rendkívül kedvezőtlen. A halálzási adatok azonban önmagukban nem kielégítők a lakosság egészségi állapotának jellemzésére, ehhez egészségproblémákról, köztük a megbetegedésekről is információk szükségesek. Morbiditási adatok hazánkban regisztráción alapuló adatgyűjtések révén, korlátozott mértékben és hitelességgel férhetők hozzá.”

Első saját felmérésünkben [21], közel 20-szor nagyobb mintán, csaknem 100 ezer lakos cardiovascularis kockázati állapotát jellemző morbiditási adatokra vonatkozó kérdésekre a családorvos által adott válaszokat összesítettük. Láttuk, hogy a rizikófaktorok kóros értékeinek pontos definiálása nélkül is reálisnak tűnő, konzisztens értékeket kaptunk a populáció rizikóprofilját illetően az egyéb nagy vizsgálatok adataival történt egybevetés szerint. Az is nyilvánvaló, hogy a fokozott cardiovascularis rizikószintet olyan állapotok fennállása esetén definiáltuk, amelyek esetében ez a besorolás nem képezheti vita tárgyát. Összefoglalva megállapítható, hogy az általunk alkalmazott gyors és egyszerű módszerrel egyrészt olyan értékeket nyertünk a magyar populáció cardiovascularis rizikóprofilját illetően, amelyek összességükben konzisztensek az irodalmi adatokkal. Másrészt pedig a rizikóbecslés eredményeképpen a fokozott cardiovascularis rizikószint igen magas arányára derült fény a magyar lakosság körében, amely fontos háttérinformáció ahhoz a tényhez, hogy Magyarországon a cardiovascularis halálozás vezeti a mortalitási statisztikát. A „gyorsteszt” eredményei tehát jó eséllyel közel állnak a valósághoz. Mindazonáltal, éppen a módszer korlátai miatt, az eredmények exact validálást igényelnek, elsősorban a rizikóprofil vonatkozásában. Megalapozottnak látjuk tehát egy nagy, hézagpótló hazai epidemiológiai vizsgálat elvégzésének indokoltságát, amely megfelelő elemszámú, véletlenszerű mintavétellel történik, és pontos rizikófaktor definíciókkal operál. A rizikóbecslést illetően pedig az általunk használt rizikófaktor lista („checklist”), valamint az ennek alapján a megadott szempontok szerinti rizikószint besorolás úgy tűnik, hogy viszonylagos egyszerűsége ellenére kellő pon-

A rizikószintek és a prevenció összefüggése

2. ábra

tosságú, és éppen ezért, vagyis egyszerűsége miatt megfelelő módszer egyrészt a „globális rizikó” szemléletének a gyakorlatba történő meggyökereztetésére, másrészt a fokozott rizikójú betegek eddiginél hatékonyabb kiszűrésére.

Másik saját felmérésünkben [21] a rizikófaktorok mért adatainak átlaga igen jó egyezést mutat a „gyorsteszt” súlyozott mintán kapott, de nem mérésen alapuló adataival. Másrészt a módszer különösen alkalmas arra, hogy a házi orvos betegkövető rendszerébe beépülve a korszerű, ajánlásokon alapuló prevenció követés-gondozás kiindulási pontját képezze. A tevékenység holisztikus megközelítése látható egy frissen megjelent új-zélandi cardiovascularis prevenció útmutatóban [29]:

A cardiovascularis prevenció gyakorlati szempontjai

A cardiovascularis prevenció hatékony megvalósításához a szükséges mértékű és mennyiségű globális tudás létezik és rendelkezésre áll. Fentiek ellenére a prevenció lehetőségei és az eredményei között aránytalanság van, az elmélet és a gyakorlat közötti szakadék mélyül. A rizikóbecslés és a klinikai döntés a logikailag összefüggő folyamatok, amelyek végrehajtását az alapellátás szintjén összehangolva és a következő célok irányába kell fejleszteni:

Elsődleges cél: a cardiovascularis rizikó számított átlagos értékének a csökkentése adott populációban. *Másodlagos cél* a fokozott rizikójú betegek kiemelése és hatékony preventív illetve kuratív kezelése, különös tekintettel a rejtett, néma, tünet- és panaszmentes esetekre (pitvarfibrilláció, néma infarktus és/vagy csökkent bal kamra funkció, zörej a nyereg felett, igen magas vérnyomás vagy vérsír stb). *Távolabbi cél:* a cardiovascularis rizikó és a prevenció költséghatékonyságának a közvetlen mérése.

A fejlesztés hasznossága teljesen magától értetődik, másfelől megvalósíthatósága igen kockázatos lehet. Ez utóbbi megítélésében segítségünkre lehet a SWOT analízis:

A prevenció mint a minőségbiztosítás megvalósításának a katalizátora az alapellátásban

A körzeti orvosi munka minőségének elemzését célzó retrospektív felmérésektől a vállalkozó házi orvosok változó helyzetének meghatározó szempontjait vizsgáló áttekintéseken át a hazai cardiovascularis epidémia leírását eredményező célzott kérdőíves felmérésekig számos módon törekedtünk arra, hogy meghatározzuk az alapellátásban dolgozó orvos helyzetét, és megpró-

7. táblázat

A prevenció gyakorlatának SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK Alulról építkezik Egyénre szabott Integrált Interdiszciplináris Feladatorientált	GYENGESÉGEK Nincs kijárt út Nincs bejárt mód A precíziós fejlesztés idő és forrásigényes Az orvostársadalom nagyon konzervatív szemléletű
LEHETŐSÉGEK Minimális tényleges siker világszerte a nagy elvárások ellenére A prevenció hatékony megvalósítása Népegészségügyi és tudományos siker Elszánt fejlesztő csapat Nagy szakmai tudás és tapasztalat	VESZÉLYEK A téma bonyolultsága és újszerűsége miatt az esetleges támogatók indokolatlanul nagyban ítélik a kockázatot Széttagolt érdekek Interdiszciplináris bizalmatlanság Ellenérzés és értetlenség az integrált megközelítéssel szemben

báljuk aktívan, a minőség javításának az igényével befolyásolni a változásokat. A népegészségügyi szempontból különösen fontos szív-érrendszeri megbetegedések bizonyítása sürgős beavatkozást igényel és egy sikeres prevenció paradigmaváltás lehetőségét jelenti. A felismerést rendszer szerű, informatikai, minőségbiztosítási és finanszírozási vonatkozásokat tartalmazó és végrehajtási rendeletet megalapozó alkalmazási javaslatok kidolgozásai követték, amelyek a helyzetfelmérések összegzése alapján kerültek kimunkálásra. A pilot projektek elvégzése a megvalósítást, a premizálást, a beteg szűrővizsgálatok párhuzamos adatainak elemzését szolgálják.

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyarországi, napjainkra kialakult házi orvosi rendszer, az alapellátás eredményeiben és hiányosságaiban nem véletlenül, meghatározóan érvényesül az elmúlt évek egészségügyi, társadalmi és gazdasági fejlődése és fejlesztése a nemzetközi és nemzeti történelem egésze, illetve azok hatása és következményei. A korábbi körzeti orvoslásban a kilencvenes évek előtt kiemelten fontos tényezők voltak a nemzetközi kapcsolatok és a szakmai, legfeljebb szakmapolitikai lobby, melyek politikai vetületei legfeljebb az elfogadás és elfogadottság szintjén valósultak meg.

A körzeti orvoslásra jellemző betegforgalmi adatok alapvetően, lassú változások ellenére, nem különböznek a házi orvosi ellátásától. Az akut betegek és a gondozottak ellátása, a prevenció, a keresőképesség elbírálás, a napi betegforgalmi jellemzők vonatkozásában mindezek elmondhatók.

Ezért is volt lehetséges, hogy a rendszerváltást követően, lényegét tekintve töretlenül, egy fejlődési folyamat következtében történtek azok a jogszabályokra alapozott változások

amelyek szakmai, finanszírozási, szervezeti és képzési, minőségbiztosítási téren különös jelentőséggel bírtak. A háziorvoslás történeti évtizednyi távlatból nézve is megalapozottak és sikeresek voltak, megteremtették az egészségügyi átalakítás kiindulópontját és alapjaiban a mai napig érintetlenek maradtak.

A háziorvoslásról szóló miniszteri rendelet egyértelműen meghatározta a feladat és feltételrendszer, a házi orvos és segítői tevékenységét a gyógyítás, megelőzés és rehabilitáció vonatkozásában, meghatározta az ellátott lakossági kört, az ellátáshoz szükséges szakmai megfelelést (szakképesítést), technikai felszerelést és berendezést, kubarúrákat.

A szakképesítés megszerzéséről szóló rendelet-módosítás lehetővé tette az egységes színvonalú ellátást és megalapozta a közel évtizeddel később megjelent folyamatos továbbképzési rendeletet a CME gyakorlatát, amely a színvonal megtartását jelentette, európai gyakorlatot megelőző módon.

A házi orvosi tevékenységi lista meghatározása és közreadása, valamint az elkövetkező években történő revalidálása, minden szakmát megelőzően alapot teremt az ellátás meghatározásához, a fejlesztésekhez, a szakképzéshez és a továbbképzéshez egyaránt.

A szakma országos intézetének megtartása és kompetenciájának kiterjesztése a koncentrálnálható és koordinálható országos tevékenységek és feladatok teljesítését nagymértékben segítette és segít.

A korábbi döntések miatti fejlődés és a fejlesztések következményeként a 2001-ben elindított és 2002-ben megerősítést kapott népegészségügyi programok alapját és eredményességét a házi orvoslás és az alapellátás jelentheti.

IRODALOM

1.) Balogh S.: A körzeti munka elemzése és egy lehetséges módszere Med.Univ: XIX/4. 213-217. 1986

2.) Balogh S, Arnold Cs, Diós E, Galgóczi E, Péntes J, Újhelyi I.: A körzeti orvosok gyógyító-megelőző tevékenységének összehasonlító vizsgálata 6 körzetben Med.Univ: XX/6. 337-341 1987

3.) Balogh S.: Hét körzeti praxis összehasonlító értékelése Med.Univ: XXIII/6. 335-340. 1990

4.) Arnold Cs, Balogh S, Fülep L, Galgóczi E, Lomb D, Péntes J, Végh M: A hipertóniagondozás minőségének értékelése . Eredmények – tapasztalatok – következtetések – feladatok Med.Univ: XX/5. 269-272. 1987

5.) Arnold Cs, Balogh S: A hipertóniagondozás minőségi jellemzőinek változása 1983-1986 között az alapellátásban Med.Univ: XXI/5. 269-271. 1988

6.) Balogh S, Riesz T, Erős A.: Szükség van-e minőségbiztosításra az alapellátásban? Med.Univ: XXXII/5 265-266 1999

7.) Balogh S: A házi orvoslás a társadalombiztosítási adatok tükrében I. Az indulás első hónapjai Med.Univ: XXVIII/5. 195-200. 1995

8.) Balogh S.: A házi orvoslás a társadalombiztosítási adatok tükrében II. A vállalkozásokról Med.Univ: XXVIII/6. 261-264. 1995

9.) Balogh S: A házi orvoslás a társadalombiztosítási adatok tükrében III. A harmadik év Med.Univ: XXVIII/7. 293-296. 1995

10.) Balogh S: Adatok a házi orvosi finanszírozásról Med.Univ: XXXII/3 119-129 1999

11.) Balogh S. A házi orvosi ügyeletről Med.Univ. XXXII/6 351-353. 1999

12.) Balogh S.: Háttér adatok a házi orvosi ellátásról I. Med.Univ. XXXIII/1 21-25. 2000

13.) Balogh S.: Háttér adatok a házi orvosi ellátásról II. Med.Univ. XXXIII/2. 97-102. 2000

14.) Balogh S: Ki tanul, a medikus, vagy az oktató? Med.Univ. XX/1. 13-16. 1987

15.) Balogh S: Mit oktathat a körzeti orvos egy tatabányai körzetben? Med.Univ: Aktuális oldalak 1988. szeptember 67

16.) Balogh S.: Oktató körzetben készült államvizsga dolgozatok szerepe az oktatásban és kutatásba Med.Univ: XXV/5. 265-269. 1992

17.) 1994. évi házi orvos továbbképzés (átképzés) első féléves terve Med.Univ: XXVII/2. A Szerkesztőség rovata 125. 1994

18.) Balogh S, Riesz T, Erős A: 1999. CME = CPD? Med.Univ: XXXII/6 332

19.) Balogh S: A házi orvoslás első évtizede Orvostovábbképző Szemle X. évf. 6. Sz. 2003 július 10-15

20.) A házi orvoslás továbbfejlesztésének lehetősége és kapcsolódása az Egészséges Nemzetért Programmal Med. Univ: XXXIV/4. 229-231. 2001

21.) Kardiovaszkuláris kockázati tényezők felmérése Med Univ XXXVI/4. 143-149. 2003.

22.) Hajdu E, Balogh S, Jánosi I: Kardiovaszkuláris kockázati tényezők felmérése 2. Med.Univ. XXXVII/1 17-24, 2004

23.) GF Fletcher et al. 33rd Bethesda Conference: Preventive Cardiology: How Can We Do Better? Journ.Amer. Coll. Cardiol. 2002;40:579-651.

24.) American Heart Association. Heart Disease and Stroke Statistics – 2003 Update. Dallas, Tex.: American Heart Association; 2002.

25.) S Coccheri. Distribution of symptomatic atherosclerosis and influence of atherosclerotic disease burden on risk of secondary ischaemic events: results from CAPRIE. Eur Heart J 1998; 19(suppl):P1268

26.) Antithrombotic Trialists' Collaboration. Collaborative metaanalysis of randomised trials of antiplatelet therapy for prevention of death, myocardial infarction, and stroke in high risk patients BMJ 2002;324:71–86

27.) HOPE Investigators. Effects of an Angiotensin-Converting-Enzyme Inhibitor, Ramipril, on Cardiovascular Events in High-Risk Patients. N Eng J Med 2000;342:145-53.

28.) Best practice evidence-based guideline the assessment and management of cardiovascular risk. New-Zealand Guideline Group. August 2003

29.) Wagstaff A et al. Causes of Inequality in Health: Who You Are? Where You Live? Or Who Your Parents Were? <http://www.worldbank.org>

30) <http://www.gallup.hu/olef/gyors.html>